

til, der vil kunne overtage de fraflyttede landmænds rolle som naturforvaltere. Desuden er det nødvendigt, at de økonomiske vilkår ved køb af tidligere landbrugsejendomme bliver forbedret.

Det sidste er helt centralt for Solvang, der mener, det er tilflytteren, der er initiativtageren i fremtidens landdistriksamfund, frem for alt lokket til af lokalsamfundets menneskelige og kulturelle værdier. Mulighederne er der i hvert fald, som det tydeligt fremgår af Nils Karl Sørensens artikel, der omhandler det store overskud af stuehuse. I 1982 var der således 1,6 stuehus for hver landbrugsbedrift, i 1995 næsten 2,2 stuehuse pr. landbrugsbedrift! Også Porsmose tror på, at det er de symbolske værdier, man bør satse på i fremtiden. Således vil det være muligt at benytte landdistrikternes turismemæssige attraktioner – de rekreative såvel som de kulturhistoriske – som »redningsplanke« for en bevaring af kulturlandskaberne.

På et mere generelt plan er det et bedre vidensgrundlag for såvel forskningen som planlægningen, der savnes – såvel på makroniveau i form af statistiske data, som på mikroniveau i form af etnologiske undersøgelser af nutidens lokalsamfund. Kun med et sådant »konstruktivt udgangspunkt« er det muligt at nærme sig det, Solvang efterlyser som en »menneskenær og samfundsrelevant planlægning«.

Landdistrikterne 1950-2050 afslører en kompleks virkelighed i de danske landdistrikter, der i disse år undergår en forvandringsproces, vi kun ved alt for lidt om. Bogen er med til at udfylde dette tomrum. Det tværfaglige, holistiske perspektiv synes i denne sammenhæng at være en stor styrke.

Gunnar Lind Haase Svendsen

Lars Bille: *Partier i forandring*. (Odense Universitetsforlag, 1997). 386 s., 298 kr.

Politiske kommentatorer bryder jævnligt ud i jeremiader over de politiske partiers triste og accellererende forfald i efterkrigstiden. Blandt de fremtrædende klagepunkter er en antagelse om, at partierne oplever et dalende medlemstal, at partiledelserne afkobler de menige medlemmer i valg- og beslutningsprocesserne, at en voksende finansiel uafhængighed af medlemmerne finder sted på grund af indførelsen af statsstøtte, samt at ekspertvælde vinder frem gennem ansættelsen af professionelle rådgivere i partierne. Senest nød journalisten Torben Krogh med bogen *Farvel til partierne* en betydelig opmærksomhed med sådanne påstande. Indtil Lars Billes undersøgelse har der også nærmest været frit slag, idet partiudviklingen i Danmark faktisk har været meget dårligt undersøgt, men det er der nu i vidt omfang rådet bod på (hvilket Krogh dog valgte at overse).

Partier i forandring rummer resultater fra en undersøgelse af otte partiorganisationers udvikling i perioden 1960-95. De otte partier er fire gamle, Socialdemokratiet, Venstre, Det konservative Folkeparti og Det radikale Venstre, og fire nye, Socialistisk Folkeparti, Kristeligt Folkeparti, Fremskridtspartiet og Centrum-Demokraterne. Hermed må den overvejende del af dansk partiliv siges at være dækket ind, samtidig med at man får et grundlag for at udtale sig om forskellige partytyper. Det hører desuden med, at bogen er et dansk bidrag i et internationalt forskningsprojekt, hvor partiudviklingen undersøges i 11 vesteuropæiske lande samt USA med henblik på at etablere sammenlignelige data landene imellem.

Kapitel 1, »Partier og demokrati«, redegør kortfattet og klart for forskellige teoretiske opfattelser af demokratiet og af de politiske partiers funktion heri. Centralt for nærværende analyse står antagelsen om, at »de politiske partier

er et unikt forbindelsesled mellem de valgte og vælgerne, og at de derfor udgør et særdeles vigtigt element i vort folkestyre« (s. 19), og vi får, adopteret fra Mogens N. Pedersen, et bud på partiernes fire hovedopgaver: politisk mobilisering og socialisering, udvælgelse og træning af politisk ledelse, interessevaretagelse, politisk målformulering (s. 20). Endelig ekspliciteres bogens temaer: Hovedtemaet er »at følge udviklingen i de politiske partiers organisationer med henblik på at kunne give en vurdering af, om der i løbet af perioden fra 1960 til 1995 er fremkommet en anden partitype, end den der var fremherskende i 1960«, mens sidetemaet er »at søge at give en vurdering af, hvilken indflydelse de forandringer, der måtte være indtruffet, har haft på partiernes placering i det danske folkestyre« (s. 22). Kapitel 2, »Partityper«, redegør for teoretiske positioner i forbindelse med bestemmelsen af forskellige hovedtyper af partier og betydningen herfor af forhold som f.eks. massemediernes udvikling. Kapitel 3, »Problemstilling, metode, data«, præsenterer os for forfatterens tese, der sagt kort er noget med, at partierne befinder sig i en udvikling fra at være medlemsbaserede til at være elite-styrede. Skulle man sige noget til forsvaret for journalister som Torben Krogh, måtte det være, at man faktisk skal læse temmelig langt for at nå hertil, og så synes tesen jo at være i overensstemmelse med fordommene. Og man skal stadig igennem Kapitel 4, »Partiernes tilblivelse«, førend man på side 66 kommer til den egentlige undersøgelse. Mig har det lange afsæt ikke generet, for disse indledende kapitler er, som bogen i sin helhed, velskrevne, velfunderede og relevante.

I kapitel 5, »Medlemsudviklingen«, kapitel 6, »Den formelle medlemsindflydelse«, kapitel 7, »Partiernes økonomi« og kapitel 8, »Amatører og profes-

sionelle«, får vi vendt og drejet partiudviklingen efter 1960, hvorigennem tesen i flere henseender må siges kun at stå sig i noget modificeret stand. Og modifikation er lige, hvad Bille selv foretager i sit meget klare kapitel 9, »Konklusion«. Tesen var splittet op i otte »delhypoteser«, som her drøftes på en måde, der virker helt overbevisende efter læsningen af det foregående. Resultaterne i overskriftsform lyder da som følger:

- Det kan bekræftes, at partierne har mistet medlemmer, idet deres samlede medlemstal er gået tilbage fra 600.000 i 1960 til 200.000 i 1995, eller fra 20% til 5% af den samlede vælgerbefolkning.
- Det kan *ikke* bekræftes, at de menige medlemmer har mistet indflydelse i deres respektive partier. Når det drejer sig om valg af partileder, er medlemsindflydelsen endda snarest vokset, og med visse modifikationer kan det samme siges at være tilfældet i forbindelse med opstilling af kandidater til Folketinget.
- Det kan bekræftes, at betydningen af de individuelle medlemmers økonomiske bidrag til partierne er mindsket, mens afhængigheden af støtte fra anden side, især fra det offentlige, er vokset. Men der er store forskelle mellem partierne i denne henseende.
- Det kan *ikke* bekræftes, at partierne i 1995 prioriterede anvendelsen af deres økonomiske midler væsentligt anderledes end i 1960. Det betyder også, at indførelsen af offentlig støtte ikke synes at have forøget partiernes bureaukratiske lag radikalt.
- Det kan bekræftes, at antallet af professionelt og specialiseret personale i partierne er steget, og at deres afhængighed af medlemmernes frivillige arbejdskraft er faldet. Dog igen med væsentlige forskelle mellem forskellige typer af partier.

Det er jo interessant. Bille mener selv, at den overordnede tese i det væsentlige

bekræftes, men man sidder tilbage med en velgørende fornemmelse af at forstå de danske partiers udvikling som noget væsentligt mere end blot og bar en historie om forfald og snarlig undergang. Billes egen vurdering af de politiske partiers placering i samfundet i kapitel 10, »Partier og demokrati – igen«, er da også ganske positiv. Han finder, at man snarere bør tale om forandring – af det traditionelle masseparti – end om krise for partierne. De politiske partier er fortsat de helt centrale led i forholdet mellem vælgerne og de folkevalgte, og de varetager fortsat deres vigtigste opgaver ganske godt. De gør det bare ikke ligesom for 40 år siden. Det ville vel ret beset også have været besynderligt.

Efter kapitel 10 følger litteraturlisten, og så stopper undersøgelsen, men vi er kun nået til s. 245. Siderne 249-386 er bilag indeholdende tabeller med data af forskellig art for de undersøgte partier. De er jo godt nok noget tørre, men rum-

mer et glimrende materiale til videre udforskning af partiernes og partisystemets beskaffenhed, og som sådan kan de være til stor nytte. De understreger til gengæld klart, at undersøgelsens grundlag er kvantitative målinger. Det er Bille kommet langt med – nu kunne en undersøgelse af, hvad partierne og deres medlemmer faktisk beskæftiger sig med, vel nok være spændende. F.eks.: Hvad laver partimedlemmerne, ikke blot i deres vælgerforening, men også i andre organisationer, og hvilken betydning har partimedlemskabet for den øvrige politiske aktivitet i samfundet? Jeg har en mistanke om, at partimedlemskab i dag er lige så centralt som nogensinde for driften af andre typer politisk virksomhed, i fagforeninger, ejerforeninger, græsrodsorganisationer osv. Hvis det er rigtigt, giver det endnu en vigtig dimension i betydningen af vore partier. Men her savnes stadig forskning.

Søren Hein Rasmussen

REGIONAL- OG LOKALHISTORIE

Ib Gejl (red.): *Århus. Byens Historie 1870-1945*. (Århus Byhistoriske Udvalg, 1998). 377 s., 350 kr.

Århus er »en videnskabelig udørken«. Således omtales byen i et privat brev i begyndelsen af 1870'erne, og sikkert med rette, selv om det er en nybagt kandidat fra Københavns Universitet, der formulerede karakteristikken. Det foreliggende bind af den nye århusianske byhistorie dækker netop perioden fra begyndelsen af 1870'erne, da Århus overhalede Odense som landets største provinsby, indtil 1945, da byen knap 20 år tidligere havde fået eget universitet, som dog fortsat var under udbygning og

ikke fik et naturvidenskabeligt fakultet før i 1954. En videnskabelig udørken var der derfor ikke længere tale om, selv om der for mange københavnere fortsat var langt til Århus. Århus var en ganske anden by i 1945 end i 1870, også på andre områder end det rent akademiske.

Århus gennemløb en voldsom vækst og modernisering i den periode, som behandles i dette tredje bind af fire-bindsværket om byens historie. Denne udvikling gøres der godt og kompetent rede for af seks bidragydere, hvoraf de fire er ansat ved Erhvervsarkivet, hvor redaktionen ligeledes har haft til huse i overensstemmelse med Erhvervsarkivets store indsats i det byhistoriske arbejde